

**PRVÝ NÁLEZ CIKÁDY *METCALFA PRUINOSA*
(INSECTA: AUCHENORRHYNCHA: FLATIDAE) NA SLOVENSKU**

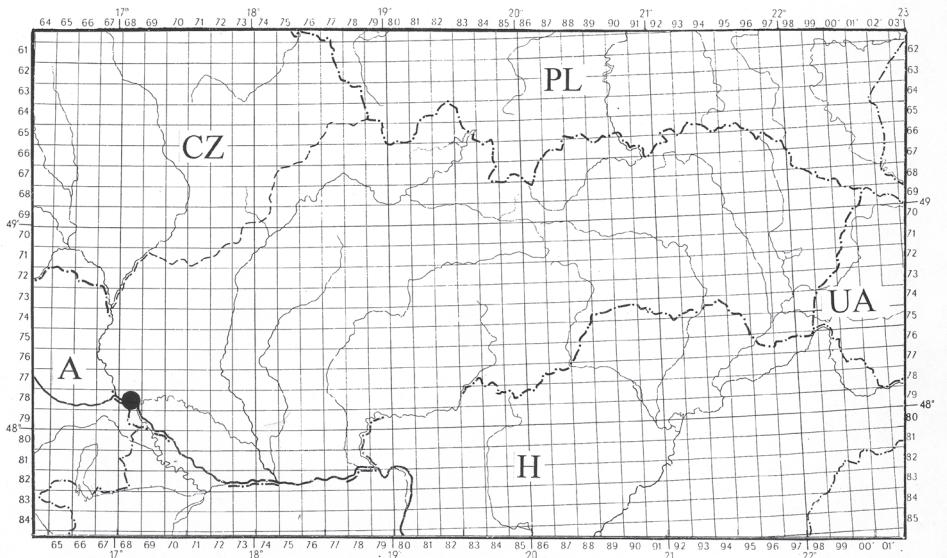
Vladimír Janský, Marek Semelbauer

Abstract: *The first record of citrus flatid planthopper, Metcalfa pruinosa (Insecta: Auchenorrhyncha: Flatidae) in Slovakia. The species was found in Bratislava on Acer campestre, in September 2010. Distribution of this species in Europe and its risk for our nature is presented and discussed.*

Key words: citrus flatid planthopper, *Metcalfa pruinosa*, first record, Slovakia

Úvod

Cikáda *Metcalfa pruinosa* (Say, 1830) (Obr. 2) je pôvodom severoamerický druh, ktorý sa vyskytuje najmä vo východnej časti kontinentu, od kanadského Quebecu až po Mexiko. V Európe bol tento druh prvý krát zistený v Taliansku (1979) a postupne v ďalších juhoeurópskych krajinách – Francúzsko (1986), Španielsko, Slovinsko (1991), Chorvátsko (1992), neskôr aj v strednej Európe – Švajčiarsko (1995), Rakúsko (1996), Česká republika (2002) a Maďarsko (2004) (Kahrer 2005). V roku 2003 bol druh zaznamenaný už aj v citrusovom sade v juhozápadnom Turecku pri Balcove (Izmir) (Karsavuran, Güclü 2004).

Obr. 1. Mapa DFS s výskytom cikády *Metcalfa pruinosa* na Slovensku.

Fig. 1. Square grid map of occurrence of the species *Metcalfa pruinosa* in Slovakia.

Výsledky

Prvý údaj (1 ♂, 1 ♀) z územia Slovenska bol získaný 16. 9. 2010 v Bratislave (časť Polianky, neďaleko areálu SAV, DFS 7868, 200 m n. m.) pri zbere entomologického materiálu na *Acer campestre*, lgt. M. Semelbauer, det. V. Janský (Obr. 1). Pri opakovanom zbere 21. 9. 2010 bolo na tom istom strome získaných ďalších 5 exemplárov (2 ♂, 3 ♀), lgt. V. Janský a M. Semelbauer, det. V. Janský. Na iných drevinách, ani v bylinnom podrade v blízkom okolí sme daný druh už nezistili. Spracovaný materiál je uložený v zbierkach zoologického oddelenia Slovenského národného múzea – Prírodovedného múzea v Bratislave.

Diskusia

V južnej Európe sa cikáda *Metcalfa pruinosa* považuje za škodcu, pretože sa tu v niektorých oblastiach vyskytuje už hojne. Hlavné škody, najmä na ovocných drevinách, spôsobuje tvorbou medovice a na nej rastúcej černi (Capnodiaceae), ktorá znižuje transpiráciu. Prezimuje v štádiu vajička, ktoré samička kladie do trhlín v kôre. Larvy majú 5 instarov, sú belavo zelenkavé alebo žltkavé, s dlhými voskovými chlpkami, veľké 5 – 6 mm. Imága sú dlhé až 8 mm, so širokými, strechovite zloženými tmavohnedými krídlami, na ktorých sa nachádzajú belavé vrstvičky voskových exkrétov (Lauterer 2002). Doteraz je známych viac ako 200 hostiteľských rastlín, na ktorých bol tento polyfágnny druh zistený. A keďže samička je schopná naklášať až 90 vajíčok (Kahrer 2005), pri priaznivých klimatických podmienkach môžeme očakávať rýchle šírenie tohto zavlečeného druhu aj na našom území.

Situácia môže byť podobná, ako pri tiež zavlečenom severoamerickom druhu cikády tŕňovky býče (*Stictocephala bisonia*). Do Európy sa dostala začiatkom minulého storočia, na Slovensku bola zistená v roku 1972 v Podunajskej nížine pri obci Kľúčovec (Okáli 1974). Za 15 rokov sa rozšírila takmer po celom Slovensku, najmä v južnej a juhozápadnej časti, v nadmorských výškach do 300 m. Bola známa už zo 67 lokalít a zistená na 51 druhoch živých rastlín (Janský et al. 1988). Škodí hlavne na ovocných drevinách, viniči a lucerne.

Obr. 2. Cikáda *Metcalfa pruinosa*. Foto: R. Hergovits.
Fig. 2. Citrus flatid planthopper (*Metcalfa pruinosa*). Photo R. Hergovits.

Iný pohľad na cikádu *M. pruinosa* majú včelári v niektorých oblastiach Talianska. Medovica, ako nový zdroj potravy pre včely, im tu zabezpečuje veľké výnosy tmavého medovicového medu. Medovicu tvoria len vývojové štádiá tejto cikády a vzhľadom na veľmi priaznivé podmienky v Taliansku tu má *M. pruinosa* až 5 generácií v roku, oproti 1 – 2 generáciám vo svojej pôvodnej oblasti rozšírenia. Celý vývoj trvá len niečo vyše 1 mesiaca (Haragsim 2006).

Literatúra

- HARAGSIM, O., 2006: Mera *Metcalfa pruinosa* (Say) – nový producent medovice v Evrope. *Včelár*, 80 (3): 42.
- JANSKÝ, V., KRISTÍN, A., OKÁLI, I., 1988: Der gegenwärtige Stand der Verbreitung und neue Erkenntnisse über die Bionomie der Art *Stictocephala bisonia* (Homoptera, Membracidae) in der Slowakei. *Biológia* (Bratislava), 43: 527-533.
- KAHRER, A., 2005: Introduction and possible spread of *Metcalfa pruinosa* (Cicadina; Flatidae) in Austria. BCPC Symposium Proceedings NO. 81: 133-134.
- KARSAVURAN, Y., GÜCLÜ, S., 2004: Türkiye faunası için yeni bir zararlı tür, *Metcalfa pruinosa* (Say, 1830) (Homoptera: Flatidae). *Türk. entomol. derg.*, 28 (3): 209-212.
- LAUTERER, P., 2002: Citrus flatid planthopper – *Metcalfa pruinosa* (Homoptera: Flatidae), a new pest of ornamental horticulture in the Czech Republic. *Plant Protect. Sci.*, 38 (4): 145-148.
- OKÁLI, I., 1974: *Stictocephala bubalus* (Fabricius, 1794) (Homoptera, Membracidae) – eine neue Art für die Fauna der Tschechoslowakei. *Acta Rer. natur. Mus. nat. slov.*, 20: 257-258.

Adresy autorov:

RNDr. Vladimír Janský, Slovenské národné múzeum-Prírodovedné múzeum, Vajanského nábr. 2, P.O. Box 13, SK-810 06 Bratislava 16, Slovensko, e-mail: entomo@snm.sk

Marek Semelbauer, Ústav zoológie, Slovenská akadémia vied, Dúbravská cesta 9, SK-845 06 Bratislava, Slovensko, e-mail: marek.semelbauer@savba.sk